

Boualem Sansal

2084

Sfârșitul lumii

Traducere din franceză de
DORU MAREȘ

HUMANITAS
fiction

Poate că religia te face să-l iubești pe Dumnezeu,
însă nimic nu are mai multă forță decât ea în a
te face să detești omul și să urăști omenirea.

Avertisment

Cititorul va avea grijă să nu creadă că povestea care urmează este una adevărată sau că a împrumutat ceva din vreun eveniment real. Ei bine, nici vorbă de așa ceva, totul a fost inventat, personajele, faptele și toate celelalte, iar dovada este că lucrurile se petrec într-un viitor îndepărtat, într-un univers îndepărtat, care nu seamănă întru nimic cu al nostru.

Este vorba despre o lucrare de pură ficțiune, lumea lui Bigaye pe care o descriu în paginile de față nu există și nu ar avea nici un motiv să existe pe viitor, la fel cum nici lumea aceluia Big Brother, închipuită de maestrul Orwell și atât de frumos povestită în relatarea din 1984, nu exista pe vremea lui, nu există nici în vremea noastră și, evident, nu ar avea nici un motiv să existe vreodată, în viitor. Dormiți, prin urmare, liniștiți, oameni buni, totul este absolut fals, iar restul e sub control.

CARTEA 1

În care Ati ajunge în Qodsabad, orașul lui natal și capitala Abistanului, după doi ani îndelungați de absență, unul petrecut în sanatoriul lui Sin, de pe muntele Oua, celălalt bătând din greu drumurile, ba cu o caravană, ba cu alta. Pe drum, îl va cunoaște pe Nas, un anchetator al preaputernicei Administrații a Arhivelor, Cărților Sacre și Memoriilor Sfinte, care se întoarce dintr-o misiune într-un nou sit arheologic, de dinainte de Șar, Marele Război Sfânt, a cărui descoperire stârnise o agitație bizară în sânul Aparatului și, s-ar crede, chiar în inima Dreptei Frății.

A ti își pierduse somnul. Groaza punea stăpânire pe el din ce în ce mai devreme, cam când se dădea stingerea, ba chiar mai înainte, pe când crepusculul își întindea vălurile palide, iar cei suferinzi, obosiți după lunga zi de umbrietă fără țință, din saloane pe coridoare și din coridoare pe terase, se îndreptau iarăși către paturile lor, târându-și picioarele, îngânându-și sfioase urări de bine pentru trecerea încă unei nopți. Unii dintre ei nu vor mai fi mâine aici. Yölah e mare și drept, dăruiește și ia înapoi după bunul lui plac.

După care, la munte, noaptea se lăsa atât de repede încât nu mai pricepeai nimic. La fel de neașteptat te frigea gerul, prefăcând respirația în abur. Pe afară, vântul dădea neobosit târcoale, pregătit de orice.

Zgomotele familiare ale sanatoriului îl mai linișteau puțin, chiar dacă îi vorbeau despre suferința omenească și despre asurzitoarele alarme ori rușinoasele manifestări ale mecanicii umane, deși tot nu reușeau să acopere bolboroseala fantomatică a muntelui: un ecou îndepărtat, pe care mai mult și-l închipuia decât îl auzea, ce venea din adâncurile pământului, încărcat de miasme și de amenințări. Și chiar așa și era muntele Oua, de la marginea imperiului, lugubru și apăsător totodată prin imensitatea și aspectul său chinuit și prin poveștile care circulau prin văi și urcau până la sanatoriu,

odată cu mulțimea de pelerini care, de două ori pe an, traversau regiunea Sin, făcând de fiecare dată câte un ocol pe la spital pentru a se încălzi și a căpăta ceva merinde pentru drum. Soseau de departe, din toate cele patru zări ale țării, pe jos, în zdrențe și înfierbântați, în condiții deseori periculoase; era ceva minunat, sordid și criminal în poveștile lor sibilinice, cu atât mai tulburătoare cu cât le depăneau în șoaptă, întrerupându-se la cel dintâi zgomot pentru a arunca o privire peste umăr. Ca toți ceilalți, și pelerinii și bolnavii erau tot timpul cu ochii-n patru, de frică să nu fie surprinși de supraveghetori, poate chiar de înspăimântătorii Vei, și denunțați ca fiind niște *makufi*, niște propagandiști ai Marii Păgânimi, sectă de o mie de ori blestemată. Ati se bucura să ia legătura cu acești călători de cursă lungă, îi căuta anume, căci în timpul peregrinărilor adunaseră o grămadă de povestiri și descoperiseră o mulțime de lucruri. Țara era atât de întinsă și atât de puțin cunoscută, încât îți venea să te rătăcești prin misterele ei.

Pelerinii erau singurele persoane autorizate să circule pe acolo, și asta nu la libera lor alegere, ci conform unui calendar bine stabilit, pe drumuri marcate, de la care nu aveau voie să se abată, cu opriri prevăzute prin pustietăți, pe platouri aride, prin stepe fără de sfârșit, prin afund de canioane, unde nu era nici țipenie, unde erau numărați, împărțiți în grupuri ca niște armate în plină campanie, care se opresc pentru odihnă în jurul miilor de focuri de tabără, așteptând ordinul de adunare și de plecare. Pauzele țineau uneori atât de mult, încât cei ce se pocăiau încremeneau în mahalale imense și se purtau ca niște refugiați de care toată lumea uitase, fără să știe nici ei prea bine cum își hrăniseră mai înainte visurile. Acest provizorat, care parcă dura la nesfârșit, era o lecție: important nu este scopul, ci oprirea, fie ea și una nesigură, întrucât oferă odihnă și siguranță, relevând astfel inteligența practică a Aparatului și afecțiunea Trimi-

sului pentru poporul său. Soldați apatici și comisari ai credinței beți și neastâmpărați ca niște suricate făceau cu schimbul de-a lungul drumurilor, în punctele nevralgice, ca să supravegheze pelerinii. Nici vorbă să se afle că, într-o zi, ar fi avut loc o evadare ori o urmărire, pelerinii țineau drumul înainte după cum li se spunea, de-abia târându-și picioarele când oboseala puneă stăpânire pe ei și începea să le rărească rândurile. Totul era bine reglat și pus la punct. Nu se putea întâmpla nimic care să treacă peste voința fermă a Aparatului.

Nu se cunosc motivele acestor restricții străvechi. Adevărul este că nimănui nu i-a trecut vreodată prin minte să se întrebe de unde veneau ele, din moment ce armonia domnea de atâta vreme, încât nu era nici un motiv de îngrijorare. Nici măcar boala și moartea, frecvente, de altfel, nu influențau în vreun fel moralul pelerinilor. Yölah e mare, iar Abi e credinciosul lui Trimis.

Pelerinajul era singurul motiv acceptat pentru a umbla prin țară, cu excepția treburilor administrative și comerciale, pentru care agenții dispuneau de permise speciale pe care trebuiau să le vizeze în fiecare etapă a misiunii. Aceste controale, care se repetau la infinit și mobilizau o mulțime de casieri și de funcționari care compostau permisele, nu mai aveau nici ele vreun rost, ținând de sistemul de supraveghere din cine mai știe ce epocă uitată. Țara trecea prin războaie recurente, spontane și misterioase, fără îndoială, dușmanul se afla peste tot, se putea ivi fie de la est, fie de la vest, precum și de la nord ori de la sud, trebuia să fii mereu la pândă, nu se știa nici cum arată și nici ce vrea. Era denumit Dușmanul, pe un ton apăsător, și era de-ajuns. Se spunea că ar fi fost un lucru rău să-l numești altfel, ceea ce părea absolut legitim și de domeniul evidenței, în definitiv nici nu

ar fi fost înțelept să pui un nume cuiva pe care nu l-a văzut nimeni niciodată. Dușmanul a căpătat o dimensiune fabuloasă și înspăimântătoare. Și, într-o bună zi, pe neașteptate, cuvântul Dușman a dispărut din vocabular. Să ai dușmani ar fi fost o dovadă de slăbiciune, victoria ori este totală, ori nu este victorie. Se vorbea despre Marea Păgânime, despre *makufi*, nou cuvânt însemnând renegați invizibili și omniprezenți. Dușmanul interior înlocuise dușmanul exterior sau invers. După care a venit vremea vampirilor și a incubilor. În timpul marilor ceremonii era amintit un nume ce trezea toate spaimele – Șeitan. Se mai zicea și Șeitan și hoarda lui. Unii au văzut în asta un alt fel de a-i numi pe Renegat și pe ai lui, expresie pe care oamenii o înțelegeau chiar mai bine. Dar asta nu era tot, cine pronunța numele Celui Rău trebuia să scuipe de trei ori pe jos și să spună de trei ori formula consacrată: „Yölah să-l alunge și să-l blesteme!“ Mai târziu, după ce s-a trecut și peste alte piedici, i s-a dat, în sfârșit, Diavolului, Celui Rău, Șeitanului, Renegatului, adevăratul lui nume: Balis, așa că adepții lui, renegații, au devenit bali-sieni. Dintr-odată, s-ar fi zis că lucrurile s-au limpezit și, totuși, oamenii au continuat să se întrebe multă vreme de ce de când lumea se foloseau atâtea nume greșite.

Războiul a ținut mult timp și a fost mai mult decât îngrozitor. Ici și colo, la drept vorbind peste tot (în afara războiului s-au abătut mai multe nenorociri, cutremure și alte involburări ale vremurilor), i se pot vedea urmele păstrate cu pioșenie, aranjate precum operele unor artiști aduse în fața ochilor cu asupra de măsură și cu solemnitate dăruite publicului: șiruri de blocuri despicate, pereți ciuruiți, cartiere întregi îngropate sub dărâmături, carcase eviscerate, cratere gigantice transformate în gropi de gunoi fumegânde sau în smârcuri infecte, grămezi halucinante de fiare contorsionate, sfâșiate, topite, în care se pot citi anume semne și, pe alocuri, întinse zone interzise, mai multe sute de *kilosiccas* sau de

şabiri pătraţi, prevăzute cu palisade grosolane în locurile de trecere, smulse de unde s-a nimerit, teritorii goale, măturate de vânturi îngheţate sau fierbinţi, unde par a se fi petrecut lucruri ce depăşesc puterea de înţelegere, hălci de soare căzute pe planetă, vrăji ţinând de magia neagră care ar fi dezlănţuit focurile iadului, ce altceva, căci totul – pământ, piatră, lucruri făcute de mâna omului – e vitrificat până-n adânc, iar magma aceasta scânteietoare emite un sfârâit pulsant care-ţi zbârleşte părul, face să-ţi huruie urechile, iar bătăile inimii o iau razna. Fenomenul atrage curioşii, care se îngrămădesc în jurul acestor oglinzi uriaşe, distrându-se să vadă cum părul ia poziţia de drepti ca la o paradă, pielea li se înroşeşte şi se umflă văzând cu ochii, iar picături mari de sânge curg şiroaie din nas. Faptul că fiinţele care populează aceste regiuni, oameni şi animale, suferă de boli nemaiîntâlnite, că progeniturile lor vin pe lume cu toate diformităţile cu putinţă şi că toate acestea nu au căpătat nici o explicaţie nu sperie pe nimeni, toţi continuă să-i mulţumească lui Yölah pentru binefaceri şi să-l preamărească pe Abi pentru iubitorea lui intermediere.

Aşezate în locul potrivit, câteva panouri de informare explicau că, după războiul denumit Şar, Marele Război Sfânt, distrugerile se întindeau cât vedeai cu ochii, iar morţii, noii martiri, se numărau cu sutele de milioane. Ani de-a rândul, decenii întregi, în timpul războiului şi multă vreme după, bărbaţi voinici au fost folosiţi pentru a aduna cadavrele, a le căra, a le aşeza în grămezi, a le incinera, a le acoperi cu var nestins, pentru a le înghesui în tranşee nesfârşite, a le îndesa în afundurile minelor părăsite, ale grotelor închise apoi prin dinamitare. Un decret al lui Abi a făcut legale, la nevoie, aceste practici atât de îndepărtate ale ritualului funerar al poporului drept-credincios. Multă vreme erau la mare căutare meseriile de strângător şi de incinerator de cadavre. Orice om dotat cu muşchi şi rezistent şi fizic, şi psihic li se

putea dedica cu normă întreagă sau ocazional, între sezoane, însă, până la urmă, nu rezistau decât cei cu adevărat vânjoși. Aceștia treceau dintr-o regiune în alta împreună cu ucenicii și cu sculele lor, târgi pe roți, frânghii, scripeți, felinare și, în cazul celor mai bine echipați, un animal de tracțiune, fiecare obținea concesiuni după puterile lui și se puneau pe treabă. În memoria celor bătrâni a rămas imaginea acelor coloși austeri și pașnici, umblând până la mari depărtări, pe cărării și prin trecători înguste, cu șorțul de piele groasă bătându-le coapsele masive, trăgând după ei căruțuri grele, încărcate, urmați de ucenici și, uneori, de familiile acestora. Duhoarea îi urma, le-o lua înainte, se strecura peste tot, iz greșos de carne putrezită, de grăsime arsă, de var nestins peste care se toarnă apă, de pământ murdărit, de gaze chinuitoare. Cu vremea, voinicii aceștia au dispărut, țara s-a însănătoșit, nu au mai rămas decât câțiva bătrâni taciturni și înceți, care se aciuaseră prin niște maghernițe din jurul spitalelor, ospiciilor sau cimitirelor. Întristător sfârșit pentru acești eroici măturători de moarte.

În ce-l privește pe Dușman, acesta pur și simplu dispăruse. Nu s-a descoperit niciodată nici o urmă a trecerii lui prin țară, a ticăloasei lui prezențe pe fața pământului. Victoria asupra acestuia a fost „totală, definitivă și irevocabilă”, conform declarației oficiale. Yölah rezolvase situația, iar poporului său, mai credincios decât oricând, îi dăruise supremația pe care i-o promisese încă de la începuturi. Se impusese și o dată, fără a se ști nici cum, nici pentru ce, dată care se incrustase în minți și apărea pe plăcile comemorative așezate în apropierea vestigiilor: 2084. Să fi avut vreo legătură cu războiul? Poate. Nu se preciza dacă era legată de începutul sau de sfârșitul unui anume episod al conflictului. Oamenii căutau diverse explicații, care mai de care mai subtile, ce aveau legătură cu sfințenia vieții lor. Numerologia ajunsese sport național, se aduna, se scădea, se multiplica, se

combinau în fel și chip cifrele 2, 0, 8 și 4. O vreme s-a susținut că 2084 era pur și simplu anul nașterii lui Abi sau acela al iluminării sale prin lumina divină care îl pătrunsese pe când intra în al cincizecilea an al vieții. Fapt este că nimeni nu se mai îndoia că Dumnezeu îi dăruise un rol nou și unic în istoria omenirii. Pe vremea aceea, țara, care nu avea alt nume în afară de „țara drept-credincioșilor“, a fost botezată Abistan, un nume minunat, întrebuințat de oficiali, de Onorabili și de Sectarii Dreptei Frății și de agenții Aparatului. Oamenii de rând rămăseseră la vechea denumire de „țară a drept-credincioșilor“, așa că în conversațiile obișnuite, uitând de riscuri și de pericole, o scurtau zicându-i „țara“, „acasă“ ori „la noi“. Cam asta e mentalitatea celor de rând, nepăsătoare și prea puțin inventivă, nu văd mai departe de lungul nasului. S-ar zice că este vorba despre o formă de politețe: altundele își are stăpânii lui, a-l privi înseamnă a-i viola intimitatea, a rupe un pact. Numele de abistanez, abistanezi la plural, avea ceva oficial, apăsător, care ducea cu gândul la necazuri și la chemări la ordine, dacă nu cumva chiar în fața justiției, așa că locuitorii vorbeau despre ei înșiși zicându-și „oameni“, convinși că era de-ajuns pentru a se recunoaște între ei.

Cu altă ocazie, data a fost pusă în legătură cu aceea a fondării Aparatului și, mai înainte, cu a Dreptei Frății, congregația celor patruzeci de demnitari aleși de Abi personal dintre drept-credincioșii cei mai devotați, după ce el însuși fusese ales de către Dumnezeu ca ajutor în lucrarea uriașă de a conduce poporul celor întru credință și de a-l aduce în întregime în viața cealaltă, în care fiecare avea să fie luat la întrebări despre propriile fapte de Îngerul dreptății. Li se spunea că sub acea lumină umbra nu ascundea, ci revela. În decursul cataclismelor care veneau ca niște replici, unele după altele, i s-a dat Domnului un nume nou: Yölah. Vremurile se schimbaseră, conform Promisiunii primordiale,